

Gebruiksaanwijzing Arabisch-Nederlands

Algemene informatie

De presentatierichting van woorden, uitdrukkingen en hun vertalingen is in alle gevallen van links naar rechts. Als een vertaling in de vorm van een uitdrukking of omschrijving op een volgende regel verder gaat, gebeurt dit op zo'n positie dat een volgende vertaling of nieuwe betekenis er rechts naast kan komen.

Tussen guillemets « » staan de omschrijvingen. Dit zijn vertalingen in de vorm van een omschrijving of een uitleg, omdat er geen één-op-één vertaalequivalent voor de desbetreffende term of uitdrukking vorhanden is. Men kan daarbij voor het Nederlands-Arabisch denken aan zaken als ‘hutspot’, ‘verjaardagskalender’ en voor het Arabisch-Nederlands aan bijvoorbeeld begrippen uit het islamitisch recht en gerechten uit de Arabische keuken. Omschrijvingen zijn geen vertalingen en ze zijn vooral bedoeld als uitleg voor de gebruiker die het desbetreffende deel als ‘begrijpwoordenboek’ gebruikt. Voor spreken of schrijven in de doelstaal dient men dan ook omzichtig om te gaan met deze omschrijvingen. Eventueel volgt een nadere uitleg tussen haakjes achter de kernomschrijving.

Als van woorden een alternatieve spelling bestaat, wordt deze tussen Arabische guillemets « » vermeld. Indien men op grond van een alternatieve spelling bij een verkeerde wortel zou kunnen gaan zoeken, is soms zo'n alternatieve spelling als apart trefwoord opgenomen. Bij dat trefwoord wordt dan verwezen naar de spelling die door ons als standaardspelling wordt beschouwd, en waar het woord wordt behandeld.

Tussen verticale strepen staat grammaticale informatie over het woord in de brontaal (bijvoorbeeld meervoudsvormen van zelfstandige naamwoorden of vervoegingen van werkwoorden).

Als van een trefwoord twee of meer homoniemen bestaan (woorden met gelijke spelling maar afwijkende betekenis), zijn de verschillende homoniemen Romeins genummerd.

I	رَقْيَقٌ [رَقْيَقٌ]	slaaf (m.; slaven)
II	دَقْيَقٌ [دَقْيَقٌ]	fijn, dun, slank, tenger; طَبْقَةٌ [طَبْقَةٌ]
	bn.	een dun laagje; سَيْلَ رَقْيَقٌ [سَيْلَ رَقْيَقٌ]
		een dunne pijp/dun straaltje; رَقْيَقَةٌ [رَقْيَقَةٌ]
		een fijnzinnige opmerking; مُلَاحَظَةٌ رَقْيَقَةٌ [مُلَاحَظَةٌ رَقْيَقَةٌ]
		tenger gebouwd, fijngebouwd 2 [لَطِيفٌ لَطِيفٌ]
		fijnzinnig, fijnbesnaard, kies; بِعْبَارَاتٍ رَقْيَقَةٌ [بِعْبَارَاتٍ رَقْيَقَةٌ]
		in kiese bewoerdingen

De volgorde van de vertalingen geeft een prioriteit aan. De eerste vertaling is ook de meest voor de hand liggende.

13

Er zijn vertalingen die slechts in één vertaalrichting zijn opgenomen, meestal om het aantal vertalingen bij een trefwoord te beperken, soms ook omdat het om een laagfrequent woord in de doelstaal gaat. Het kan dus voorkomen dat een vertaalrelatie tussen een Nederlands en een Arabisch woord in het ene deel wel wordt gegeven, en in het andere deel niet.

Het kan voorkomen dat er twee volledige alternatieve vertalingen verschijnen, gescheiden door een komma. Alle alternatieven zijn bruikbaar voor het woord of de uitdrukking in de brontaal.

→ **هَبَطَ** ww. |i, u; هُبُوطٌ | dalen (onov.; is), zakken (onov.; is), inzakken (onov.; is; scheid.), uitzakken (onov.; is; scheid.); ...

Een schuine streep wordt onder andere gebruikt om alternatieven binnen een uitdrukking of vertaling van elkaar te scheiden. Die streep duidt erop dat de twee woorden die door die streep gescheiden worden, alternatieven zijn. De uitdrukking ‘onhoudbaar/ongegrond zijn’ kan dus gelezen worden als ‘onhoudbaar zijn, ongegrond zijn’.

انْدَعَرَ ww. in paniek raken/zijn

Het is mogelijk dat zowel in een uitdrukking in de brontaal als in de vertaling ervan een schuine streep wordt gebruikt. De alternatieven in brontaal en doelstaal corresponderen dan met elkaar.

→ **مَدْهَبٌ** ww. |a; دَهَابٌ | gaan (onov.; ging, is gegaan), weggaan (onov.; ging weg, is weggegaan); دَهَابٌ إلى عَمَلٍ | met de fiets/auto gaan; دَهَابٌ إلى الدَّرَاجَةِ النَّسَيَّارَةِ | naar zijn werk/naar huis/naar het buitenland gaan; ...

Het is echter ook mogelijk dat slechts in één van beide talen meerdere alternatieven staan. In dat geval geldt dat alle alternatieven in de ene taal mogelijke vertalingen van een mogelijkheid in de andere taal zijn.

كانَ مُذْنِبًا فِي شَيْءٍ [صفة] bn. مُذْنِبٌ schuldig; zich schuldig maken aan iets 2 [zn.] schuldige

(m./v.; -n) وَجَدَ الْمُذْنِبَ \ عَثَرَ عَلَى الْمُذْنِبِ de schuldige
vinden

De schuine streep kan ook verschillende meervoudsvormen of verleden tijden van een werkwoord van elkaar scheiden.

› هَبَّ الْرِّيحُ هَبَّ هَبَّ هَبَّ | ww. [الريحُ هَبَّ هَبَّ هَبَّ] waaien (onov; woei/
waaide, h. gawaaid), razen (onov; h.); هَبَّ الْرِّيحُ het waait

Grammaticale informatie voor beide talen

Grammaticale informatie bij de trefwoorden en de vertalingen is in vrijwel alle gevallen gegeven met korte vermeldingen, veelal door middel van afkortingen. Zie hiervoor de lijst met afkortingen. Voor meer informatie over de grammaticale eigenschappen van een woord dient de gebruiker een grammatica te raadplegen.

Doorgaans wordt eerst de informatie gegeven die op het trefwoord zelf betrekking heeft (klinker in tegenwoordige tijd bij werkwoorden, vast voorzetsel bij een werkwoord, geslacht) en, indien van toepassing, vervolgens informatie over vervoegingen of verbuigingen van het trefwoord (meervoudsvormen, eventuele onregelmatige vrouwelijke vormen, masdar (verbaal substantief) van het werkwoord, vervoegingen in andere naamvalen en overige grammaticale informatie).

Als een bijvoeglijk naamwoord in een voorbeeld of vertaling betrekking heeft op meer dan één zelfstandig naamwoord met verschillende geslachten, staat een ta marbuta tussen haakjes vermeld om aan te geven dat zowel de mannelijke als de vrouwelijke vorm van het bijvoeglijk naamwoord gebruikt kunnen worden waar deze van toepassing zijn.

bn. moederlijk; (ز) رَعَائِيَةً أُمُوْمِيًّا zorg/liefde

In voorbeelden zijn de zelfstandige naamwoorden in beide talen over het algemeen onbepaald. Hiervan kan echter om praktische of grammaticale redenen zijn afgeweken.

De tijden van de werkwoorden in de voorbeeldzinnen: een onbepaalde wijs in het Nederlands (bijvoorbeeld koffie drinken) wordt in het Arabisch in het perfectum vertaald (شرب القهوة). Een zin in de verleden tijd in het Nederlands wordt in het Arabisch in het perfectum vertaald. Een zin in de tegenwoordige tijd in het Nederlands wordt in het Arabisch in het imperfectum vertaald.

Als een voorbeeld in het Nederlands het werkwoord ‘zijn’ bevat, zal de vertaling in het Arabisch meestal كان bevatten.

Als een voorbeeld in het Nederlands het werkwoord ‘hebben’ in de betekenis ‘bezitten’ bevat, zal de vertaling in het Arabisch meestal **كَانَ عِنْدَهُ** bevatten. Aangezien dit gepaard gaat met een wisseling van onderwerp (het lijdend voorwerp uit de Nederlandse zin wordt onderwerp in de Arabische zin) zijn deze zinnen in beide talen doorgaans expliciet en compleet geschreven en vertaald. Dus niet: ‘tijd hebben’ maar ‘hij had tijd’, **كَانَ عِنْدَهُ وَقْتٌ**.

15

Transcriptie en vocalisatie van het Arabisch

Transcriptie van Arabische woorden komt alleen voor als onderdeel van omschrijvingen van betekenissen. Hierbij is gekozen voor een vereenvoudigde transcriptie zonder speciale tekens.

Bij de vocalisatie van het Arabisch zijn de volgende regels gehanteerd:

- Een alif zonder hamza dient te worden gelezen als een hamzat al-wasl (**قَاعِدَةٌ** (**الْأَجْمَاعَةُ**)).
- In leenwoorden in het Arabisch kan het voorkomen dat drie medeklinkers achter elkaar staan. Twee van die medeklinkers hebben dan een sukun gekregen. Dit oogt vreemd, maar op deze manier wordt de feitelijke uitspraak het meest nauwkeurig weergegeven (**مَا يُسْتَوِي**).

Klinkers en overige tekens die niet geschreven worden:

- Lange klinkers worden alleen aangegeven met de verlengingsletter (alif, waw of ya) en niet ook nog met een klinkerteken (fatha, kasra of damma) (**قَالَ، يَقُولُ، قَيْلُ**).
- Bij vrouwelijke woorden wordt vóór de ta marbuta geen fatha geschreven (**مَدْرَسَةٌ**).
- Vóór de nisba-uitgang wordt geen kasra geschreven (**عَرَبِيٌّ**).
- Het lidwoord ’al’ (alif-lam) wordt niet gevocaliseerd (**الِّ**).
- Combinaties van eenletterwoorden met het lidwoord (**وَالِّ، بَالِّ، لَلِّ**) worden niet gevo- caliseerd.
- De kasra onder de alif-hamza aan het begin van een woord wordt niet geschreven (**إِسْلَامٌ**).
- De shadda als verdubbeling van de zonneletters wordt niet geschreven (**الرَّجُلُ**).
- De sukun wordt niet geschreven na de derde persoon vrouwelijk enkelvoud van het perfectum als het lidwoord erna volgt (**قَرَأَتِ الْكِتَابُ**).
- Er worden geen zogenaamde hulpklinkers geschreven (**مِنَ الْمَدْرَسَةِ**).
- Veel voorkomende functiewoorden en bijvoorbeeld het werkwoord **كَانَ** zijn vaak niet gevocaliseerd.

Naamvalsuitgangen zijn bij losse trefwoorden of vertalingen niet gebruikt. In uitdrukkin- gen en combinaties van twee woorden zijn de naamvalsuitgangen wel gegeven daar waar

- 16 zij worden bepaald door een woord of regel die binnen de uitdrukking of combinatie een uitgang regeert. Zo krijgt het tweede lid van een genitiefverbinding een genitief-uitgang. Maar het eerste lid van zo'n genitiefverbinding heeft geen uitgang omdat deze bepaald dient te worden door een element erbuiten (مُدِيرٌ شِرْكَةً).

Grammaticale informatie voor het Arabisch

Als het in voorkomende gevallen nodig was een keuze te maken voor een bepaalde naamval, is gekozen voor de nominatief. Bijvoorbeeld bij gezonde (externe) meervouden is gekozen voor de uitgang una. En als een zelfstandig naamwoord wordt gevuld door een suffix, is het wenselijk het woord een uitgang te geven. Ook in zo'n geval is er gekozen voor de nominatief.

› زِيَارَةً إِلَيْهَا [عَالَمَةُ الْمَفْعُولِيَّةُ] 1 زِيَارَةٌ zijn bezoek aan haar
2 «pas op»; إِلَيْكَ وَالْأَسْدُ [إِنْتَهُ]

Als naamvalsvormen in de genitief en/of de accusatief onregelmatig zijn, worden deze onregelmatige vormen gegeven met 'gen.' of 'acc.' ervoor.

› ذُو ذَوَاتٍ zn. | ذَوَاتٍ v.; ذَوَاتٍ v.mv.; ذَوَاتٍ tweev.m.; ذَوَاتٍ tweev.v.
ذَا ذِي | ذَا ذَاتٍ gen./acc. | ذَا ذِي eigenaar (m.; mv. eigenaars, eigena-
ren; v. eigenares; v.mv. -sen);

Trefwoorden die diptotisch zijn, krijgen een aanduiding 'dipt.'. Bij meervoudsvormen die diptotisch zijn, is dit aangegeven middels een nominatiefuitgang (damma), zoals in woordenboeken gebruikelijk is (ev. مَدَارِسٌ, mv. مَدَارِسَةٌ). مَدَارِسٌ

أَحْمَرٌ قَانٌ bn. | dipt. | أَحْمَرٌ فَاتِحٌ lichtrood; أَحْمَرٌ حُمْرٌ knalrood, vuurrood; أَحْمَرٌ دَمْوَىٰ bloedrood; شَغْرٌ أَحْمَرٌ

Als bij een trefwoord geen meervoudsvorm vermeld staat, betekent dit dat het woord geen meervoud kent (veelal op grond van de betekenis, bijvoorbeeld bij masdars), of dat de meervoudsvorm gezond (extern) is.

مُعَلِّمٌ zn. leraar (m.; leraren, leraars), onderwijzer (m.; -s),
docent (m.; -en), leerkracht (m./v.; -en), meester (m.; -s),
instructeur (m.; mv. -s; v. instructrice; v.mv. -s); مُعَلِّمٌ قَاسِٰٰ

Gebroken (interne) meervoudsvormen van zelfstandige naamwoorden en bijvoeglijke naamwoorden staan tussen verticale strepen vermeld. Er kunnen meerdere meervoudsvormen zijn. Als een woord zowel gezonde als gebroken meervoudsvormen kan hebben, worden de gezonde ook gegeven.

17

مُشَارِبٌ مُشْرُوعٌ | مُشَارِبٌ مُشْرُوعٌ | [خُطّة] concept (o.; -en),
ontwerp (o.; -en), plan (o.; -nen), project (o.; -en); مُشْرُوع
إِدَارِيٌّ een administratief concept; ...

Als afzonderlijke deelbetekenissen van een woord een eigen meervoud hebben, worden de verschillende meervoudsvormen per deelbetekenis vermeld. In zo'n geval kunnen ook gezonde (externe) meervoudsvormen vermeld worden, ter onderscheiding van deelbetekenis die een gebroken (interne) meervoudsvorm krijgen.

بُيُوتات بُيُوت (بُيُوتات بُيُوت) [مَنْزِل] zn. ١ بَيْت huis (o.; huizen), wo-
ning (v.; -en); بَيْت مِلْكِ een eigen woning, koophuis (o.;
koophuizen); بَيْت اَللّٰهِ godshuis (o.; godshuizen); بَيْت تَجَارِيٌّ
«handelshuis»; بَيْت الزَّوْجَةِ \ الْأَهْلِ de echtelijke/ouderlijke
woning; ... ٣ بُيُوتات (بُيُوتات) [أُسْرَة] familie (v.; -s); «de
grote/respectabele families»; أَهْل الْبَيْتِ «familie/afstamme-
lingen van de profeet Mohammed» ٤ [lit.] vers (o.;
verzen), versregel (m.; -s), dichtregel (m.; -s)

Als bij een trefwoord de vermelding 'mv.' staat, betekent dit dat het trefwoord een meervoudsvorm is waarvan geen enkelvoud bestaat.

أَسَاطِينٌ > zn. |mv.| «vooraanstaande personen»; هو من
أَسَاطِينِ الْحِكْمَةِ «hij is een vooraanstaand/gezaghebbend/
prominent wijsgeer»

Bij gebroken (interne) meervoudsvormen die als trefwoord zijn opgenomen, staat achter 'ev.' vermeld wat het enkelvoud hiervan is. Dat enkelvoud is meestal ook een apart trefwoord.

فِي آنَاءِ اللَّيْلِ zn. |mv.; ev. «tijdsspanne»; إِلَيْنِي، أَنْتِي آنَاءِ
اللَّيْلِ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ «de hele nacht; آنَاءِ اللَّيْلِ آنَاءِ
اللَّيْلِ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ de hele dag en de hele nacht»

- 18 Dualisvormen die anders worden gevormd dan met het achtervoegsel ‘-ani’ worden aangeduid met ‘tweev.m.’ en ‘tweev.v.’ voor respectievelijk de mannelijke en vrouwelijke dualisvorm.

نَعْتٌ ۖ | هَاتَانِ | هَذِهُ لَا ۖ vnw. | مَهْدَانٌ; tweev.m. tweev.v. هَذِهُ؛ v. هَذِهُ لَا ۖ

هَذَا الْجُلُلُ | الإشارة] deze (aanw.vnw.), dit (aanw.vnw.); deze
man ۲ | حَسَمِيرُ الإشارة] dit (aanw.vnw.), deze (aanw.vnw.);

Met ‘coll.’ wordt aangeduid dat het trefwoord een collectivum is. Het enkelvoudig naamwoord hiervan wordt gevormd door een ta marbuta erachter te plaatsen, tenzij een afwijkende vorm van het enkelvoudig naamwoord wordt gegeven met de vermelding ‘ev.nmw.’.

شَاءَ | ev.nmw. شَاءَةٌ | schaap (o.;
schapen), ooi (v.; -en)

De vermelding ‘v.’ geeft aan dat het geslacht van het woord vrouwelijk is.

سَمَاءٌ | v.; سَمَاءٌ | ev.nmw. سَمَاءٌ | hemel (m.; -), lucht (m., v.;
-en), firmament (o.; -en), uitspansel (o.; -s); سَمَاءٌ غَائِمَةٌ

De aanduiding ‘m./v.’ bij een bijvoeglijk naamwoord geeft aan dat het trefwoord gebruikt mag worden bij mannelijke en vrouwelijke zelfstandige naamwoorden.

صَمُوتٌ | bn. | m./v. | فَتَاهَةٌ | zwijgzaam; صَمُوتٌ | zwijgzaam; een
zwijgzaam meisje ۲ | [zn.] stille (m./v.; -n), «iemand die
weinig zegt»

De aanduiding ‘m./v.’ bij een zelfstandig naamwoord duidt erop dat het geslacht van dit woord zowel mannelijk als vrouwelijk kan zijn.

خَادِمٌ | m./v.; خَادِمٌ | bediende (m./v.; -n, -s),
dienaar (m.; dienaren, dienaars), knecht (m.; -en);

Een beperkt aantal bijvoeglijke naamwoorden kan geen vrouwelijke uitgang krijgen. Er staat dan een vorm die mannelijk lijkt, maar er is met ‘v.’ bij vermeld dat het een vrouwelijke vorm is.

امْرَأَةٌ حَامِلٌ II bn. |v; حَبْنَى| [خَوَّاْمِلُ] zwanger, drachting;
een zwangere vrouw; بَقَرَةٌ حَامِلٌ een drachtige koe

19

De aanduiding ‘v.mv.’ geeft het vrouwelijk meervoud van een zelfstandig of bijvoeglijk naamwoord aan.

فُضْلَيَاتٍ bn. |dipt.; فُضْلَى v; فُضْلُونَ أَفْضَلٌ أَفْضَلَ فُضْلَيَاتٍ|
beter (bw.), optimaal, best

In enkele gevallen is aangegeven dat een bijvoeglijk naamwoord verschillende meervoudsvormen kent voor menselijke en dierlijke zelfstandige naamwoorden (menselijk/dierlijk mv.), of voor zakelijke zelfstandige naamwoorden (niet menselijk/dierlijk mv.).

خَالِدٌ bn. |menselijk/dierlijk mv; خَالِدُونَ niet menselijk/
dierlijk mv. |خَوَالِدٌ| أَبْدِيَّ [آبْدِيَّ] eeuwig, onsterfelijk, onvergan-
kelijk 2 [اسم شخصيّ] «Khalid (mannelijke eigennaam)»

Bij werkwoorden van stam I worden de klinker van het imperfectum en de masdar gegeven. Beide kunnen meerdere vormen bevatten. Als ook de klinker in het perfectum varieert wordt dit aangegeven met een alternatieve spelling van het trefwoord.

بِعَاصَةٍ بِعَصَنَ ww. |a, u; بِعَصَنَ «gehaat worden»,
«afschuwelijk zijn»

Afgeleide stammen zijn met Romeinse cijfers aangegeven als niet duidelijk is welke stam het betreft, en bij stammen hoger dan stam X.

Bij werkwoorden staat bij ‘v.t.’ aangegeven wat eventuele afwijkende vormen van het perfectum zijn.

ظَلَلَ ww. |a; ظَلَلَ v.t. ظَلَّلَ ظَلَّلَ| blijven (onov; bleef, is
gebleven), doorgaan (onov; ging door, is doorgegaan),
aanblijven (onov; bleef aan, is aangebleven) ...

Als van een werkwoord alleen het imperfectum (tegenwoordige tijd) gebruikt wordt, is dit aangegeven met de vermelding ‘alleen t.t.’.

ابْنَى ww. |alleen t.t.| nodig zijn, moeten, behoren ...

- 20 Als van een werkwoord alleen het imperfectum of de gebiedende wijs gebruikt wordt, is dit aangegeven met de vermelding ‘alleen t.t. of geb. wijs’.

› ww. |a; alleen t.t. of geb. wijs; وَذَرْ| laten (ov.; liet, h. gelaten), toestaan (ov.; stond toe, h. toegestaan);

Het is ook mogelijk dat er van een werkwoord juist geen imperfectum bestaat. Dit wordt aangegeven met ‘alleen v.t.’.

› ww. |alleen v.t.| «misschien» عَسَى أَنْ يَكُونَ مَرِيضاً; mis-schien is hij ziek; ما عَسَانِي أَنْ أَقُولْ? wat kan ik zeggen?

Als van een werkwoord alleen passieve vormen worden gebruikt, is dit aangegeven met ‘alleen passief’.

› ww. |alleen passief; غُوْيَ عَلَيْهِ| hij viel flauw

Als het imperfectum van een werkwoord onregelmatig is wordt deze onregelmatige vorm apart vermeld met ‘t.t.’.

› ww. |i; وَأَرْ; t.t. يَبْرُرْ| beangstigen (ov; h.), bang maken

Als een werkwoord een vast voorzetsel heeft, wordt dit voorzetsel apart vermeld, naast eventuele voorbeelden waarin het gebruik van het voorzetsel nader wordt geïllustreerd.

› ww. |u; حَصَلَ [الْحَصَلَ] 1 (علي) جَاءَ [جَاءَ] 1 (الْحَصَلَ) halen (ov; h.), behalen (ov; h.), krijgen (ov; kreeg, h. gekregen), verkrijgen (ov; verkreeg, h. verkregen), verwerven (ov; verwierf, h.

Als afzonderlijke deelbetekenissen van een werkwoord afzonderlijke masdars hebben, worden deze masdars per deelbetekenis vermeld.

› ww. |i| (إِلَيْ) ..... 1 [جَاءَ] (جَاءَ) ..... 1 [الْحَصَلَ] (الْحَصَلَ) aankomen (onov; kwam aan, is aangekomen), arriveren (onov; is), bereiken (ov; h) ..... 2 [لَعْنَ] (لَعْنَ) ..... 2 [الْحُصُولَ] (الْحُصُولَ) bedragen ..... 3 [ضَمَّ] ..... 3 [ضَمَّ] (صلَة، وَصْلَ) (صلَة، وَصْلَ) koppelen (ov; h.) ...

Als afzonderlijke deelbetekenissen van een werkwoord afzonderlijke voorzetels hebben,
worden deze voorzetels per deelbetekenis vermeld.

21

→ وَصَلَ [وصل إلی] 1 [جاء] ww. | i | aankomen (onov; kwam
aan, is aangekomen), arriveren (onov; is), bereiken (ov; h)
..... 2 [بلغ] ..... bedragen
..... 3 [صلّ] .....
(صلة, وصل) koppelen (ov; h.) ...

Voor Arabische werkwoorden met een betekenis als ‘bang worden/zijn’ (خافَ) dient men
zich te realiseren dat de vertaling van ‘hij was bang’ moet luiden: كَانَ خَافِئًا.

Bij de afgeleide stammen III en IV van werkwoorden met een hamza als eerste radicaal is aangegeven of het een stam III of IV betreft, want aan de perfectumvorm is dit niet te zien. Voor de duidelijkheid is ook nog de imperfectumvorm gegeven.

آتَي I ww. |III; t.t. 1 [زَوَّد] ..... بُؤْاتِي ..... verschaffen (ov; h.), voor-
zien (onov; voorzag, h. voorzien); ...
آتَي II ww. |IV; t.t. 1 [أَعْطَى] ..... بُؤْتِي ..... geven (ov; gaf, h. gege-
ven); آتَى شَخْصًا شَيْئًا «iemand iets geven»

Grammaticale informatie voor het Nederlands

Woorden of uitdrukkingen uit België zijn met de aanduiding ‘B.N.’ gemarkeerd.

مساعد I zn. 1 [مُعِين] helper (m.; -s), assistent (m.; -en), hulp
(m./v.; -en), adjunct (m.; -en); مُساعِدُ الوزَّير staatssecretaris
(m.; -sen), adjunct-minister (B.N.; m.; -s) 2 [رَفِيقٌ] adju-
dant (m.; -en) 3 [اجْتِمَاعِي \ طَبَّيِّ] hulpverlener (m.; -s)

De geslachten van Nederlandse zelfstandige naamwoorden worden aangegeven met de afkortingen ‘m.’ voor mannelijk, ‘v.’ voor vrouwelijk en ‘o.’ voor onzijdig. De geslachten kunnen in combinaties voorkomen.

De aanduiding ‘m./v.’ geeft aan dat een zelfstandig naamwoord mannelijk of vrouwelijk kan zijn, bijvoorbeeld bij benamingen voor beroepen.

موظَّف zn. 1 [عامل في إدارَة] employé (m.; mv. -s; v. em-
ployee; v.mv. -s), medewerker (m.; mv. -s; v. medewerk-

ster; v.mv. -s) ..... bankbediende (**m./v.**; -n, -s) ٢ [حُكْمَى] ambtenaar (m.; ambtenaren, ambtenaars), functionaris (m.; -sen), beampte (**m./v.**; -n); مُؤَظَّف سامِي een hoge ambtenaar ...

Meervoudsvormen van zelfstandige naamwoorden worden tussen haakjes gegeven. Als een meervoud gevormd wordt door een achtervoegsel achter het enkelvoud, wordt alleen dat achtervoegsel gegeven, voorafgegaan door een streepje.

ارْتِبَاط zn. gebondenheid (v.; gebondenheden), relatie (v.; -s), correlatie (v.; -s), binding (v.; -en), betrokkenheid ارْتِبَاط اجْتِمَاعِي \ سِيَاسِي \ شَخْصِي (v.; -); sociaal/politiek/persoonlijk engagement; ارْتِبَاط الْأَبَاءِ بِأَطْفَالِهِم de

Zelfstandige naamwoorden die een beroep of functie aangeven, hebben een aparte vrouwelijke vorm, aangegeven met 'v', als die onregelmatig gevormd is. Het meervoud van zo'n vrouwelijke vorm wordt gegeven met de toevoeging 'v.mv.'

مُدِير zn. directeur (m.; mv. -en, -s; v. **directrice**; v.mv. -s), chef (m.; mv. -s; v. **-fin**; v.mv. **-finnen**), manager (m.; -s), bedrijfsleider (m.; -s); مُدِير عَامَ directeur-generaal (m.; directeuren-generaal, directeurs-generaal), directieverzitter (m.; -s); ...

Als een vertaling uit één woord bestaat dat een meervoud is, wordt dit aangegeven met 'mv.'

مُنْتَرَقَات bn. uiteenlopend, divers, verspreid; diversen (zn.; mv.); مِنْ أَنْحَاءِ مُنْتَرَقَةٍ «uit verschillende richtingen»

Als bij een zelfstandig naamwoord geen meervoud staat vermeld, is er geen meervoudsvorm van.

Werkwoorden die met 'h.' worden aangeduid, worden in de voltooide tijd vervoegd met 'hebben'. Werkwoorden met 'is' worden vervoegd met 'zijn'. Er zijn ook werkwoorden die met beide hulpwerkwoorden kunnen worden vervoegd. Dit is aangegeven met 'h./is'.

› سَلَيْ سَلَيْ ww. |a; سَلَيْ| vergeten (ov.; vergat, h./is vergeten)

Als een werkwoord onregelmatig vervoegd wordt in de verleden en voltooide tijd, worden
de verleden tijd en het voltooid deelwoord gegeven.

23

➤ **سَارَ** [ذَهَبَ] 1 | شَيْءَار, مَسِيرَة, مَسِيرَة, مَسِيرَة, مَسِيرَة | i; ww. gaan
(onov.; ging, is gegaan), lopen (onov.; liep, h./is gelopen);
سَارَ بِسُرْعَةٍ تَفُوقُ سُرْعَةَ الضَّوْءِ
سَارَ عَلَى الْمَوْرِ عَلَى مَا يُرِمُ
«op het trottoir lopen»

Voor Nederlandse werkwoorden die beginnen met een voorvoegsel (be-, her-, ont- enzovoort) zijn de voltooide deelwoorden vaak regelmatig, alleen komt er geen voorvoegsel ge- voor het voltooid deelwoord (beangstigd, heroverd, ontdekt). Dit is geen onregelmatigheid, vandaar dat deze vormen dus niet apart vermeld zijn. Iets soortgelijks geldt voor de scheidbare werkwoorden: in het voltooid deelwoord komt het voorvoegsel 'ge-' midden in het woord (overgemaakt, aangezet). Ook dit is niet apart vermeld bij de werkwoordsvervoegingen.

Als een werkwoord scheidbaar is (bijvoorbeeld afslaan, hij sloeg af), is dit aangegeven met 'scheid.'. Bij onregelmatige werkwoorden kan men aan de verleden tijd zien dat ze scheidbaar zijn.

➤ **أَثَّ** [أَثَّ] ww. meubileren (ov; h.), inrichten (ov; h./is; **scheid.**);
أَثَّ غُرْفَةً جُلُوسِي | شَيْءَةً غُرْفَةً جُلُوسِي | een woonkamer inrichten
➤ **أَبَيَ** [أَبَيَ] ww. |إِبَاء، إِبَاء| weigeren (ov; h.), afwijzen (ov; **wees**
يَأْبَى | أَبَيَ | af. afgewezen), afslaan (ov; **sloeg af**, h. afgeslagen);
أَبَيَ إِلَّا أَنْ يَمْعَلَهُ | أَبَيَ إِلَّا أَنْ يَمْعَلَهُ | hij weigert te komen; hij stond erop
het te doen

Bij Nederlandse werkwoorden wordt aangegeven of ze overgankelijk of onovergankelijk zijn met 'ov.' of 'onov.'

➤ **أَتَى** [جَاءَ] 1 | مَاتَة، أَتَى، إِتَّيَان | i; ww. komen (onov.; kwam, is
gekomen); ... 2 [أَتَى بِهِ] brengen (ov; bracht, h. gebracht),
meebrengen (ov; bracht mee, h. meegebracht); ...

Als een werkwoord wederkerig is, is dat aangegeven met 'wederk.'

➤ **غَلَطَ** [غَلَطَ] | a; **wederk.** onov.; h.), een fout
maken, fouten maken ...

- 24 Als van een werkwoord alleen de onbepaalde wijs wordt gebruikt, is dit aangegeven met de vermelding ‘alleen onbep.wijs’.

قفز zn. «het springen»; قَفْز طَوِيل; alleen
onbep.wijs); قَفْز عالٍ hoogspringen (ww; alleen onbep.
wijs); قَفْز على الحَبْل hink-stapsprong (m.; -en); قَفْز لُلَّاثي
touwtjespringen (onov.ww; alleen onbep.wijs)

Onpersoonlijke werkwoorden zijn aangegeven met ‘onpers.’.

تمطر السماء ww. رُمْطَر السَّمَاءُ [السماء] ١ regenen (onpers.; h.)
het plenst, het stortregent

De ordening van de trefwoorden

De trefwoorden in het deel Arabisch-Nederlands zijn op wortel geordend. Dit is het systeem dat in verreweg de meeste woordenboeken wordt gehanteerd. De gebruiker dient hiervoor een beperkte beheersing van de grammatica te hebben alvorens het woordenboek te kunnen gebruiken.

Het eerste trefwoord van een nieuwe wortel is aangegeven met een enkele guillemet (‘) die links uitspringt.

أَبَ › zn. (M-O) augustus (m.; -)
أَبَ › zn. zie أَبَ
أَبَ › ww. | i, u; أَبَ | «zich oprichten om iets te doen», «verlangeren naar»; أَبَ إِلَى «klaarstaan om te vertrekken»; أَبَ لِلسَّفَرِ «heimwee hebben»

De afzonderlijke wortels zijn alfabetisch geordend. De wortels met een identieke tweede en derde radicaal (bijvoorbeeld حلق en حلل) zijn alfabetisch zodanig geordend dat ook de positie van de laatste radicaal meetelt. De wortel حلل is dus geplaatst tussen de wortel حلك en de wortel حلم.

Trefwoorden waarbij het niet direct duidelijk is wat de wortel is, bijvoorbeeld leenwoorden, zijn vaak twee keer opgenomen. Op één van beide plaatsen staat een verwijzing naar de plaats waar het trefwoord behandeld wordt. Doorgaans wordt verwezen naar een wortel, maar de verwijzing *zoek op alfabet* komt ook voor.

Afgeleide vormen waarvan de wortel moeilijk te bepalen is, zijn soms als apart trefwoord opgenomen met een verwijzing naar de wortel waaronder de desbetreffende vorm wordt behandeld. Dit wordt aangegeven met de verwijzing *zie* en dan het symbool voor een nieuwe wortel en de wortel waarbij gezocht dient te worden.

› رأى ﻭ. zie › رأى

De opgenomen afleidingen van een en dezelfde wortel zijn als volgt geordend. Eerst komen de werkwoorden, oplopend van stam I t/m stam X. Binnen de hierna volgende categorieën zijn de woorden alfabetisch geordend. Ten eerste komen (na de werkwoorden) de vormen die bestaan uit de radicalen van de stam, met korte klinkers (dus zonder voor-, tussen- en achtervoegsels). Vervolgens komen de vormen die beginnen met de eerste radicaal, en uiteindelijk de vormen die met een voorvoegsel beginnen.

Ten aanzien van de vindplaats van combinaties van twee woorden gelden de volgende vuistregels: een combinatie van een zelfstandig naamwoord met een bijvoeglijk naamwoord is meestal onder het zelfstandig naamwoord opgenomen. Een combinatie van twee zelfstandige naamwoorden is meestal opgenomen onder het meest specifieke woord (meestal het tweede zelfstandig naamwoord in een genitiefverbinding). In een aantal gevallen is ervoor gekozen de combinatie onder beide woorden op te nemen. Voorbeelden die uit meer dan twee woorden bestaan zijn doorgaans bij het meest specifieke woord opgenomen, al kan die keuze soms arbitrair lijken. In een klein aantal gevallen hebben wij het voorbeeld bij meerdere trefwoorden opgenomen.

Inhoud van de lemma's

Masdars (verbale substantiva) zijn in het Arabisch doorgaans opgenomen als zij naast de betekenis van verbaal substantief ook een zelfstandige betekenis hebben (bijvoorbeeld اجتماع dat niet alleen ‘vergadering’ of ‘bijeenkomst’ betekent, maar ook ‘het vergaderen’ of ‘het bijeenkomen’). Dit betekent dat masdars die uitsluitend de betekenis van verbaal substantief hebben, doorgaans niet als trefwoord zijn opgenomen. Hierop is echter een uitzondering mogelijk, namelijk als de masdar is opgenomen als vertaling van een Nederlands zelfstandig naamwoord dat een verbaal substantief is. Voor de Arabischtalige gebruiker impliceert dit dat een masdar die niet is opgenomen in het deel Arabisch-Nederlands doorgaans in het Nederlands vertaald dient te worden met een infinitief (voorafgegaan door het lidwoord ‘het’).

Bij bijvoeglijke naamwoorden zijn regelmatig combinaties met het voorzetsel **غير** als voorbeeld opgenomen. Hiermee wordt een ontkennende vorm van het bijvoeglijk naamwoord aangegeven. Voor het Arabisch lijkt zo'n opname wellicht overbodig, maar in het Nederlands is het antoniem van een bijvoeglijk naamwoord niet te voorspellen (efficiënt – inefficiënt, handig – onhandig, sociaal – asociaal).

Combinaties van functiewoorden (bijvoorbeeld **فِيمَا** **لَا**) zijn vaak als trefwoord opgenomen. In sommige gevallen volgen vertalingen, in andere zal worden verwezen naar een der beide functiewoorden uit de combinatie.

Als een trefwoord meer dan één betekenis heeft, worden de afzonderlijke betekenissen van elkaar onderscheiden door een resumé, dat tussen vierkante haken [ ] staat. Een resumé kan voorkomen in de vorm van een synoniem, een korte betekenisbeschrijvende definitie of een afkorting die een bepaald betekenisveld aanduidt (bijvoorbeeld lit. voor literair, econ. voor economie). De betekenissenheden zijn ook genummerd. Voorbeelden worden per betekenissenheid gegeven.

فِيمَا ١ [مَجَامِعُ, مَجْمُوعَاتٍ] zn. مَجْمُوعَةٌ لَا ٢ [pol.] unie (v.; -s), gemeenschap (v.; -pen); الْأُسْطُوانَاتُ een verzameling boeken/platen; .... الْأُولَى \ الْآخِرَة de eerste/laatste set; ...
مَجْمُوعَةٌ مَجْمُوعَةٌ مِّن الْكُتُبِ ; assortiment (o.; -en); مَجْمُوعَةٌ الْأُسْطُوانَاتُ een verzameling boeken/platen; .... مَجْمُوعَةٌ أُولَى \ آخِرَة de eerste/laatste set; ...

Als bij een Arabisch zelfstandig naamwoord meerdere uitdrukkingen en voorbeelden zijn opgenomen, geldt voor de ordening van deze voorbeelden de volgende vuistregel: eerst komen combinaties van het zelfstandig naamwoord met een bijvoeglijk naamwoord, dan volgen combinaties met een ander zelfstandig naamwoord, dan met een werkwoord, en daarna de langere voorbeelden. Voor andere woordsoorten is een dergelijke systematische ordening niet goed mogelijk gebleken.

Sommige voorbeelden zijn om praktische of didactische redenen op meer dan één plaats opgenomen.

Voorbeelden voor het gebruik van een werkwoord in combinatie met een lijdend voorwerp of een meewerkend voorwerp zijn geconstrueerd met de woorden 'iemand' en 'iets' (**شيء** en **شخص**) in het Arabisch).

Bij bijvoeglijke naamwoorden komt het regelmatig voor dat er twee deelbetekenissen

zijn met de volgende aanduidingen: **صَفَةٌ** en zn. Dit houdt in dat het bijvoeglijk naamwoord 27 ten eerste bijvoeglijk gebruikt kan worden, maar ook zelfstandig.

bn. 1 [صَفَةٌ] ongeletterd 2 [zn.] analfabeet (m.; analfa-
beten), ongeletterde (m./v.; -n)

Terwijl de voorbeelden aan een deelbetekenis zijn gekoppeld, geldt dit niet voor de idiomatiche uitdrukkingen. Deze zijn namelijk niet te koppelen aan een der betekenissen van het trefwoord. De idiomatische uitdrukkingen worden voorafgegaan door het teken ♫.

bn. 1 [مُحْتَرِقٌ] doordringend 2 [رَامِضٌ] rampzalig,
desastreus ♫ **يَمِينَ غَمْوَسٍ** meineed (zn.; m.; -)